

arhiva i knjižnice, a u Državnom arhivu više godina (str. 97).

Hrvatskomu čitatelju koji je svoju osnovnu, srednju pa i visoku naobrazbu stekao u okviru obrazovnog sustava Republike Srbije, prijateljski savjetujem da ovu knjigu čita s većom pozornošću i strpljenjem nego inače, jer će u suprotnom previdjeti neke stvari ključne za njezino potpunije razumijevanje. Ovo je bitno istaknuti stoga što je autor, budući obrazovan u kulturno-prosvjetnoj sredini koja se u biti razlikuje od srpske, ne nalazi za shodno zaustavljati se na stvarima koje su poznate mađarskoj čitateljskoj publici. Tako na jednomu mjestu piše da je Gabrijela Patačića „Kancelarija predložila za naslov [srijemskoga biskupa – primj. V. N.]” (str. 23). Netko tko je povijest učio iz srpskih udžbenika, neće odmah primijetiti da je ovdje riječ o Ugarskoj dvorskoj kancelariji, a ne primjerice o kasnijoj Ilirskoj dvorskoj kancelariji zaduženoj za poslove koji su se ticali Srba. Netko tko je pravoslavne konfesije možda će naći neprimjerenom uporabu riječi shizmatik, kao alternativne oznake za pravoslavno srpsko pučanstvo (str. 24, 25), a tko je revnosni katolik možda će se nasmijati kada pročita da je Gabrijel Patačić živio „izrazito skromno i puritanski“ (str. 26).

Znanstvenik s razvijenom kulturom oslanjanja na povijesna vrela prepoznat će u ovoj knjizi polaznu osnovu za istraživanje duhovnih prilika u Bačkoj u prvoj polovici XVIII. stoljeća. Jer je ona najvećim dijelom temeljena na donedavno teško dostupnim i s tim u vezi slabo istraženim povijesnim vrelima. Popis korištene literature možda nije impozantan, ali to je razumljivo, s obzirom na to da nitko prije Antala He-

gedúsa nije sintetički obradio život i restauracijsku djelatnost kalačkoga nadbiskupa Gabrijela Patačića. Ako je pisac u svojoj sintezi ponešto važno izostavio, to je razumljivo s obzirom na to da je prvi koji se bavi ovom temom. Osim toga, u uvjetima diktature Mátyása Rákosija i Jánoša Kádára, ona mu doista nije mogla ispasti bolje (str. 11). Takav savjesni znanstvenik kao što je Antal Hegedús zacijelo bi naišao na razumijevanje kod nadbiskupa Gabrijela Patačića, koji je kao začetnik oživljavanja Kalačko-bačke nadbiskupije običavao govoriti: „Ako nitko ne započne, nitko neće ni završiti“ (*lat.* si nullus incipiat, nullus finiet) (str. 140). Hegedúseva studija možda nije savršena, ali bez nje bi istraživanja na temu ove, u povijesti Hrvata u Vojvodini znamenite ličnosti, zacijelo bila nezamisliva. Mislim da ne bih pretjerao ako bih Antala Hegedúsa svrstao u red onih malobrojnih znanstvenika koji su, poslije kalačkog naslovnog biskupa Ivana Antunovića, bezimено hrvatskom rodoljubu iz Bačke ukazali na to „kamo da se okreće, gdje da što traži“ u mađarskim arhivima.

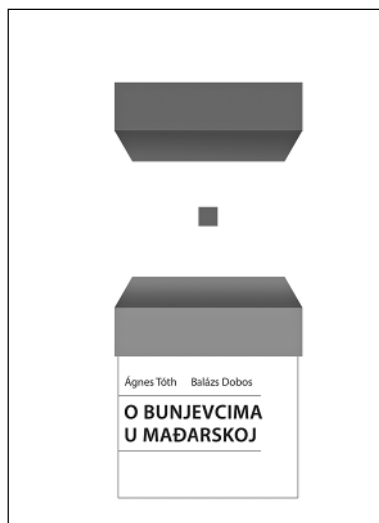
Vladimir Nimčević

Ágnes Tóth, Balázs Dobos, *O Bunjevcima u Mađarskoj*, Hrvatsko akademsko društvo, Subotica, 2015., 50 str.

Kada je riječ o znanstveno-istraživačkoj djelatnosti i nakladničkim aktivnostima nevladinih udruga u hrvatskoj zajednici u Srbiji, mora se konstatirati da u tomu prednjači *Hrvatsko akademsko društvo* iz Subotice. Kao renomirana organizacija civilnog društva koja okuplja najeminentnije intelektualce i

aktiviste iz hrvatske zajednice u Srbiji i koja već skoro dva desetljeća radi na osnaživanju hrvatskog nacionalnog bića na ovim prostorima, iza sebe ima sija-set realiziranih istraživanja i znanstvenih skupova te objavljenih kapitalnih djela. Djelatnici i suradnici HAD-a su se i u 2015. potrudili pred stručnu, pa i zainteresiranu širu javnost, iznijeti još jedno do sada ne baš poznato, ali zato vrijedno znanstveno djelo.

Riječ je o knjizi *O Bunjevcima u Mađarskoj*, publikaciji nevelikog obima, koju potpisuju mađarski znanstvenici dr. sc. Ágnes Tóth i dr. sc. Balázs Dobos. Priprema, uređivanje i na koncu tiskanje jedne ovakve publikacije dodatno dobiva na značaju, ako se u vidu ima značajka da u srbijanskom društvu nanovo dolazi do pokretanja različitih inicijativa (primjerice organiziranje pseudoznanstvenih skupova, tiskanje zbornika upitne relevantnosti, povijesni revizionizam itd.) da se Bunjevcima u Vojvodini ospori višestoljetna pripadnost hrvatskom narodu, i kada u uvjetima podgrijanih tenzija jača antihrvatski sentiment. Znanstvena radnja dvoje mađarskih znanstvenika, predstavlja zapravo drugo službeno stajalište Mađarske akademije znanosti u povodu inicijativa koje su imale za cilj da se bunjevački subetnos u Mađarskoj prizna kao posebna nacionalna skupina. Prvo stajalište je još 2006. publicirano u *Glasu ravnice*, glasilu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, u prijevodu Eszter Mészáros Lénárt, dok je ovo, drugo prošireno mišljenje iz 2010. u prijevodu Đorđa Dragojlovića objavljeno 2011. u trećem broju *Godišnjaka za znanstvena istraživanja* Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Važno je istaknuti da je na temelju ovih relevantnih znanstvenih istraživanja i, na koncu, preporuka koje su iz njih proizišle, Mađarski parlament oba puta velikom većinom glasova odbio podržati nastojanja da se Bunjevcima u Mađarskoj ospori pripadnost hrvatskom narodu. Ponukani događanjima u srbijanskom društvu, djelatnici HAD-a su se odlučili još jednom tiskati drugo mišljenje Mađarske akademije u vidu samostalne, monografske publikacije. Osim navedenih autora studije, u izradi ovoga izdanja sudjelovali su najrelevantniji eksperti, koji se pitanjima etniciteta, prava nacionalnih manjina i identitetom bunjevačkih Hrvata bave dugi niz godina. Tako je „Predgovor“ (str. 5-6) napisao dr. sc. Slaven Bačić koji već na početku čitatelja upoznaje s temeljnim odrednicama stajališta Mađarske akademije o bunjevačkom pitanju.

Drugo mišljenje Akademije je analitički veoma precizno, razložno i znanstveno utemeljeno, jer se u njemu najprije polazi od normativno pravnog okvira za zaštitu prava i uređenje položaja na-

cionalnih manjina (str. 9), predstavlja se definicija nacionalnih manjina (str. 12), razmatraju se razlozi koji su prethodili pokretanju inicijative za priznavanjem bunjevačke manjine u Mađarskoj (str. 10-12), detaljno se promatra povijesno podrijetlo Bunjevaca u Mađarskoj (str. 13-25) i na koncu se donose više nego suvisli zaključci (str. 25-26). Osim literature koju su autori koristili (str. 28-30), nalaze se i tri zanimljiva priloga o hrvatskoj manjinskoj samoupravi u Bačko-kiškunskoj županiji (od 1994. do 2010.) (str. 31), zatim podaci iz popisa stanovništva u razdoblju od 1880. do 2001. u kojem su živjeli Bunjevci (str. 32-40) i na koncu podaci popisa birača hrvatske manjine u Bačko-kiškunskoj županiji od 2006. do 2010. (str. 40).

Ovo izdanje mišljenja mađarske Akademije predstavlja i iznimno jasnu natuknicu i za zainteresirane istraživače koji se u budućnosti kane baviti ovom kompleksnom tematikom, jer su Tomislav Žigmanov i Mario Bara na kraju knjige kao „Dodatak“ donijeli selektivnu literaturu o podrijetlu i identitetu bunjevačkih Hrvata najeminentnijih autora iz Srbije, Hrvatske i Mađarske – knjige, zbornici, radnje, novinski članci i katalozi (str. 42-50). Na koncu ostaje nam samo konstatirati da su djelatnici HAD-a objavom ove publikacije još jednom potvrdili relevantnost ove organizacije, te da će ovo neveliko ali značajno djelo naći put do pravih ruku i biti ispravno upotrijebljeno od strane onih koji se bave ne samo Hrvatima u Srbiji, nego kompleksnim pitanjima identiteta i etniciteta općenito.

Darko Baštovanović

Josef Basler, *Crtice iz prošlosti Plavne*, Katoličko društvo za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Subotica, 2015., 372 str.

Desetljećima stvarana, gotovo tri je desetljeća knjiga Josefa Baslera *Crtice iz prošlosti Plavne* čekala svoje tiskano izdanje. Naime, autor je knjigu dugo stvarao prikupljajući brojne i raznovrsne podatke o malom podunavskom selu Plavni i 1990. godine završio rukopis koji je plavanjski župnik vlč. Josip Štefković prepoznao kao vrijedan za objavu. Kao urednik uložio je mnogo vremena i veliki trud kako bi knjiga 2015. bila tiskana u nakladi Katoličkog društva za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ iz Subotice. Razlog za objavu možemo pročitati u predgovoru Josipa Štefkovića. „Knjiga oduševljava detaljima koje nitko nije primijetio, upamtio a kamoli zapisao. Budući da je autor rođen početkom XX. stoljeća, ovi njegovi, do sada većinom neobjavljeni zapisi predstavljaju pravu dragocjenost i poveznicu s minulim vremenima, ljudima i načinom razmišljanja. /.../ Ova će knjiga doprinijeti boljem poznavanju prošlosti Plavne i cijele regije.“

Na 372 stranice autor je građu o Plavni posložio u petnaest poglavlja: „Plavna kroz povijest“ (str. 7-96); „Praznici i važniji datumi u godini“ (str. 97-120); „Rimokatolička crkvena općina“ (str. 121-142); „Ruska i Srpsko-pravoslavna crkva“ (str. 143-185); „Prosvjeta“ (str. 187-291); „Poljoprivreda i stočarstvo“ (str. 293); „Lovstvo i ribarstvo“ (str. 295); „Zanatstvo, industrija, trgovina, ugostiteljstvo, PTT, promet“ (str. 297-301); „Književnost, znanost i umjetnost“ (str. 303-311); „Stanovništvo Plavne“ (str. 313-336); „Društveni